

Begunci – vir kriminalitete ali vir strahu pred kriminaliteto?

Refugees - the source of crime or the source of fear of crime?

Gorazd Meško in Branko Lobnikar

Povzetek

Gorazd Meško, dr. soc. ped., Branko Lobnikar, mag. menedžmenta, oba Visoka policijsko-varnostna šola, pridružena članica Univerze v Ljubljani, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana.

Prispevek v prvem delu analizira uradne statistične podatke o kriminaliteti beguncev v Sloveniji v obdobju 1992-1996. V drugem delu prinaša rezultate pilotskega anketiranja, s katerim so ugotavljali, koliko se ljudje čutijo ogrožene zaradi prisotnosti beguncev. V izbranih slovenskih mestih so anketirali tiste prebivalce, ki živijo v bližini begunskih centrov. Raziskava ugotavlja, da je uradno znana stopnja kriminalitete beguncev dokaj nizka, prav tako pa begunci ne predstavljajo vira ogrožanja za prebivalce, ki živijo v bližini begunskih centrov.

Ključne besede: migracije, begunci, strah pred kriminaliteto, statistični podatki o kriminaliteti

Abstract

In its first part, the article provides an analysis of the official statistical data on the rate of crime committed by refugees in Slovenia in the period 1992-1996. The second part presents the results of a pilot survey assessing how much pe-

ople feel threaten by their presence. The survey included people who live close to refugee centres in several Slovenian towns. The study shows that the rate of crime committed by the refugees is fairly low, and refugees are not viewed as a threat to the people who live close to them either.

Key words: *migrations, refugees, fear of crime, statistical data on criminality*

1. Uvod

Varnostno-politične spremembe po svetu in še posebej v Evropi, ki jih je spodbudil konec hladne vojne, so povzročile varnostno nestanovitnost, katere posledica je bilo tudi množično preseljevanje ljudi. To je vplivalo na spremembo odnosa držav in mednarodne skupnosti do različnih vrst beguncev in pregnancev. Tako so države in mednarodna skupnost začele presoјati množično preseljevanje ljudi z vidika stanovitnosti držav, mednarodne varnosti in nastajajočega novega svetovnega reda. Begunci in prosilci za azil so postali tudi udarna notranjepolitična tema, migrante so začeli obravnavati kot notranje-varnostni problem, mnogokrat pa se je izkazalo, da države niso sposobne ustrezno upravljati z večjim številom beguncev.

Rast nenadzorovanega preseljevanja prebivalstva vse bolj zaznavamo kot izziv integriteti in varnosti tako emigrantskih kot imigrantskih držav.¹ Množične migracije se pogosto uporabljajo kot zunanje-politično sredstvo, begunci pa postajajo instrument vojskovanja in vojaške strategije (Malešič in sodelavci, 2000). Razmišljanje o beguncih kot varnostnem vprašanju pomeni, da begunska politika držav in mednarodne skupnosti vključuje bistveno več kot namestitev, preselitev ali repatriacijo beguncev oziroma določanje medvladnih, državnih in nevladnih organizacij, ki naj begunce zaščitijo in jim pomagajo, saj begunska politika posega v pomembne geopolitične in regionalne interese.

V Evropi nezaželeni migracijski pritiski z Vzhoda motijo koncepte migracijske politike Zahodnih držav, zato so povzročili, da je migra-

¹V letu 1951, ko je bil ustanovljen UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), je bilo po svetu okoli 1.5 milijona beguncev, do leta 1980 je število naraslo na 8.2 milijona, leta 1992 pa jih je bilo že 18 milijonov. UNHCR je v letu 1996 objavil podatek, da je v svetu pod mandatom UNHCR 23 milijonov beguncev in notranje razseljenih oseb, še 26 milijonov oseb pa je notranje razseljenih, vendar UNHCR ni bi poklican naj jim nudi pomoč. Konflikt na območju nekdanje Jugoslavije naj bi povzročil blizu štiri milijone beguncev.

cijska politika postala del vrhunske politike, ki je predmet obravnav na nacionalni in mednarodni ravni. Migracijsko politiko postavljajo zahodne države na raven tako pomembnih vprašanj, kot so vprašanja vojne in miru, saj je migracijska politika povezana z vprašanji notranje in zunanje varnosti. Zahod je spodbujal razpad socialističnih sistemov, ko pa je prišlo do množičnih migracijskih pritiskov, ga je zagrabila "panika", saj ti tokovi niso bili skladni z razvojnimi težnjami postindustrijskih družb. Migracijski pritiski so na Zahodu povečevali ksenofobijo, ki je ogrozila integracijo prišlekov v imigrantsko skupnost. Pojavila se je dilema dveh skrajnih rešitev: Zahodna Evropa kot hermetično zaprta skupnost, ali dopustitev invazije imigrantov? Kot vemo, se je dejanska rešitev problema dogajala nekje vmes. Posocialističnim srednjeevropskim državam (Poljski, Češki, Slovaški, Madžarski in Sloveniji) je Zahod namenil vlogo t. i. "cordon sanitaire" oziroma zaježitveno vlogo pri preprečevanju migracij v smeri Vzhod – Zahod (Pagon in Lobnikar, 1999; Malešič in sodelavci, 2000). Nekateri se ne strinjajo s trditvijo, da so begunci varnostni problem in trdijo, da smo bili po 1989. letu priča težnji, da bi begunce opredelili kot vir ogrožanja varnosti v Evropi. Po njihovem mnenju so begunci ljudje, ki imajo varnostne probleme in na splošno pred države ne postavljajo problemov (vojaške, pa tudi notranje) varnosti. V Evropi so bile težave, ki so jih begunci prinesli z vojnih območij, v nasprotju s tistimi na vojnih območjih, upravne, gospodarske in socialne.

2. Kriminaliteta in migracije

Avtorji kriminološke literature pripisujejo migracijam kriminogeni učinek (Milutinović, 1981, str. 178-182, Šeparović, 1981). Problematiko migracij, družbene mobilnosti in s tem nastajajočih konfliktov, predstavljajo kriminološke teorije iz skupine kulturne odklonskosti, kamor prištevamo predvsem ugotovitve čikaške šole (teorija družbene dezorganizacije, kulturnega konflikta, subkultur in kriminogenosti kulture).

Teorija *družbene dezorganizacije* išče vzroke za kriminaliteto v kompleksnosti družbe. Socialno dezorganizacijo razumemo kot prekinitev vezi, ki poudarjajo povezanost, skupinsko delo in moralo in usklajenost med različnimi družbenimi skupinami. Teoretiki, ki so preučevali družbeno dezorganizacijo, so bili enotnega mnenja v naslednjih ugotovitvah (Masters, Roberson, 1990, str. 188):

1. Družba je kompleksna celota, katere deli so neodvisni. Ob tem pa mora biti vzdrževano osnovno ravnotežje.
2. Družbena organizacija obstaja v primeru visoke stopnje harmonije in notranje povezanosti v družbi (kohezije).
3. Harmonija združuje družbo in oblikuje skupne cilje in vrednote, ki se kažejo v visoki stopnji napovedovanja vedenja.
4. Notranja povezanost vsebuje splošno sprejetost pri ljudeh v družbi glede prizadevanj (vrednote) in načina vedenja (norme).
5. Ko je konsenz med vrednotami in normami porušen, tradicionalne norme ne delujejo in nastopi družbena dezorganizacija.
6. Ob pojavu družbene dezorganizacije nastopi tudi nemoč družbenega nadzorstva in deviantne oblike vedenja se pojavijo v večjem številu.

Park (po Masters in Roberson, 1990, prav tam) je poskušal ugotoviti stopnje družbene dezorganizacije in reorganizacije. Zaključil je, da obstajajo štirje glavni procesi:

1. Spremembe v prostoru in odnosu do sredstev za življenje v skupnosti. To vpliva na celotno populacijo v kulturnem smislu in smislu delitve dela. Ljudje postanejo bolj tekmovalni.
2. Nastane konflikt med ljudmi z različnimi življenjskimi slogi. Zaupanje med člani različnih skupin se bistveno zmanjša.
3. Tekmovalnost in konflikt povzročita prizadevanje za ureditev stanja in prilagoditev.
4. Asimilacija in razvoj novega konsenza, navad in vzajemnih pričakovanj ljudi v skupnosti.

Teorija kulturnega konflikta predstavlja v okviru kriminoloških teorij probleme migracij v t.i. primarnem kulturnem konfliktu in sekundarnem kulturnem konfliktu. Sellin (citirano po Master in Roberson, 1990), avtor teorije kulturnega konflikta, je opredelil kriminaliteto kot kršenje vedenjskih norm skupine. Različne skupine imajo različne vedenjske norme, ki odražajo stališča o načinu vedenja v določenih položajih. Vedenjske norme vladajoče družbene skupine določajo, kaj je v družbi sprejemljivo in kaj ne. Sellin je razvijal svoj teoretični koncept pred drugo svetovno vojno, ko se je število emigrantov iz Evrope v ZDA povečalo in ko je bil na pohodu fašizem in nacizem.

Glavne ugotovitve Sellinovega dela so:

- Za vsako osebo obstaja ustrezno in neustrezno vedenje, skladno s pravili skupine, ki ji pripada.
- Vedenjske norme ene skupine lahko dovolijo članu vedenje, ki je v nasprotju z vedenjskimi normami druge skupine.
- Problem nastane, ko se oseba vede v skladu z vedenjskimi normami svoje skupine, to vedenje pa pomeni kršitev v novi kulturi in je zanj predpisana (kazenska) sankcija.

Sellin loči med dvema vrstama kulturnega konflikta:

- (a) Primarni kulturni konflikt nastane tedaj, ko kulturne norme posameznika pridejo navzkriž z normami nove kulture, v kateri se znajde².
- (b) Sekundarni kulturni konflikt nastopi, ko v kompleksni družbi obstaja veliko število različnih skupin, katerih vedenjske norme so različne in konfliktne (npr. medetnični konflikti med imigranti).

Čeprav je težko določiti, kateri dejavnik kulture prispeva h konfliktu oz. pojavu prestopništva, nastajajo konflikti zaradi različnih načinov reševanja problemov, kar se kaže kot npr. nasilniška kriminaliteta. Marginalizacija in omejitve življenjskega prostora (v primeru beguncev) pa vsekakor vodi do različnih konfliktov. Kulturni konflikt se kaže predvsem v smislu načina zadovoljevanja potreb in reševanja sporov na ustrezen in sprejemljiv način.

Po predstavljenih vsebinah je treba poudariti, da je tudi kriminogenost kulture pomemben dejavnik, ki ga poudarja Barron (po Master in Roberson, 1990, str.195). Dejavniki, ki pospešujejo kriminalno dejavnost, so: boj za uspeh, status, individualnost, neobčutljivost, tekmovalnost, dinamika kulture in protislovne vrednote, brezosebnost družbe in dvojnost glede pripadnosti in etike.

Predvsem gre tukaj tudi za problema marginalizacije³ in getoizacije (Kanduč, Meško, 1996). Poseben problem pri preučevanju krimi-

²Prvi primer je primer albanskega imigranta v ZDA, ki je ubil očeta mladega dekleta, s katerim se je nameraval poročiti. V skladu s pogodbo za tradicionalno albansko poroko je družina že plačala očetu za nevesto. Oče je hotel vrniti denar za svojo hčr, vendar vrnitev denarja pomeni napad na čast bodočega ženina. Ker pa je prekršil pogodbo, je (po tradiciji), sledila v albanski kulturi sprejeta kazen. Umor pa je v novi kulturi kaznivo dejanje.

³Marginalizacija, predvsem pa stigmatizacija, sta posebna problema, ki bi ju veljalo obsežneje obravnavati kje drugje. Ob tem pa Goffman ugotavlja: "Z različnimi vrstami diskriminacij dejansko, čeprav ne vedno nalašč, znižujemo življenjske priložnosti ljudi."

nalitete tujcev in migrantov pa je t.i. moralna panika, ki pomeni doje-manje in predstavljanje problemov v veliko večjem obsegu in pripiso-vanje vzročnosti dejavnikom, ki nimajo posebnega učinka na družbe-ne razmere. Moralna panika vpliva na stališča ljudi do določenih druž-benih pojavov in družbenih skupin. Moralna panika je tudi temelj za oblikovanje stališč, ki niso naklonjena ogroženim, na rob družbenega dogajanja potisnjenim skupinam in posameznikom.

Karydis (1996) v zvezi s tem ugotavlja, da so domačini prej pri-pravljeni prijaviti kazniva dejanja tujcev kot domačinov in s tem po-kazati na njihovo nevarnost in nezaželenost v okolju.

Pojav bi bilo mogoče razlagati tudi z vidika getoizacije, ki pomeni omejevanje določenih - marginalnih - skupin na manjše območje, kjer je formalni nadzor poostren in njihov vpliv na konvencionalno kulturo omejevan.

3. Kriminaliteta beguncev v prvem valu beguncev v Slovenijo (1992-1996)

Že v začetku zbiranja podatkov o kriminaliteti beguncev se je po-kazal problem, saj uradna statistika o kriminaliteti tujcev ne vsebuje podatkov o kriminaliteti beguncev. Kazniva dejanja beguncev so se-veda del kriminalitete tujcev, vendar uradna statistika ni upoštevala možnosti prihoda beguncev v naše kraje in ni vključila kategorije BE-GUNEC/BEGUNKA. V prispevku bomo predstavili le okvirno število kaznivih dejanj in osumljencev, ki so zajeti v policijski statistiki kri-minalitete.

Glavni vir podatkov o kriminaliteti na splošno je policijska statisti-ka o kriminaliteti. Zato je treba omeniti nekaj njenih značilnosti. Od-visna je od pripravljenosti žrtev prijavljati kazniva dejanja, načina zbi-ranja podatkov in obdelave. Kazniva dejanja, ki niso zaobsežena v in-deksu kriminalitete (Adler, Mueller, Laufer, 1990; Masters in Rober-son, 1990), so največkrat neobravnavana in zanemarjena v smislu pre-učevanja. Število kaznivih dejanj ne pomeni zmeraj dejanske škode, povzročene s kaznivimi dejanji, ali stopnje ogroženosti ljudi za dolo-čeno vrsto kriminalitete. Upoštevati je treba tudi statistične podatke tožilstev in sodišč o obravnavanih primerih in rezultatih, vendar je to v naši raziskavi poseben problem, saj beguncev v nobenih statističnih podatkih ne obravnavajo posebej, ampak le v okviru kriminalitete in drugih pojavov v zvezi s tujci.

V prispevku bomo najprej predstavili okvirne statistične podatke o kriminaliteti tujcev in podrobneje o kriminaliteti beguncev. Podatki o kriminaliteti tujcev in njihovem državljanstvu so razvidni iz naslednjih dveh tabel.

Tabela 1: Osumljenci po državljanstvu (okvirno)⁴.

Status	1993	%	1994	%
Slovensko državljanstvo	30,059	95.00	29,184	91.8
Tujci	2,055	6.3	2,427	7.7
Neznano	209	0.6	174	0.5
brez državljanstva	31	0.1	-	-
Skupno	32,352	100.00	31,787	100.00

Tabela 2: Osumljenci po državljanstvu (natančneje)⁵.

Državljanstvo/leto	1993	%	1994	%
Slovenija	30,059	95.00	29,184	91.8
Bosna in Hercegovina	909	2.8	1,010	3.2
Hrvatska	570	1.1	614	1.9
Jugoslavija (Srbija in Črna gora)	295	0.9	407	1.5
Romunija	123	0.4	35	0.2
Italija	83	0.2	150	0.5
Madžarska	83	0.2	4	-
Makedonija	59	0.1	72	0.2
Nemčija	21	0.1	22	0.1
Avstrija	17	0.1	18	-
druge države	95	0.5	95	0.5
neznano	209	0.6	174	0.5
brez državljanstva	31	0.1	2	-
skupno	32,352	100,00	31,787	100.00

Okvirno sliko odkrite kriminalitete tujcev, kamor sodi tudi kriminaliteta beguncev, nam kaže statistika kriminalitete, iz katere je raz-

⁴Sterle, 1995.

⁵Sterle, 1995.

vidno, da je bilo kriminalitete tujcev v Sloveniji 1993. leta 6.3 in 1994. leta 7.7 odstotkov (odkrite) celotne kriminalitete.

Zbiranje okvirnih podatkov o delinkventnosti tujcev in predvsem o kriminaliteti ni predstavljalo posebnega problema, saj je te podatke izčrpno predstavila Sterletova (1995). Problem pa je nastal pri zbiranju statističnih podatkov o kriminaliteti beguncev, ki niso bili posebej zajeti v nobeni podatkovni bazi MNZ.

Edini vir informacij je bila baza MNZ z imenom OKCB, kjer je bilo mogoče pregledati dopise v zvezi z begunci in odklonskimi pojavi, ki so jih zabeležili na MNZ. V bazi OKCB smo pregledali dopise, ki so se nanašali na begunce in odklonskost/kriminaliteto, in dobili rezultate, ki so predstavljeni v tabeli št. 3.

Tabela 3: Kriminaliteta beguncev v Sloveniji od 1992 do 1995.

Leto	št. kaznivih dejanj	št. osumljencev
1992	25	40
1993	19	50
1994	18	33
1995	24	37
SKUPAJ	84	160

Tabela 4: Kazniva dejanja, za katera so bili osumljeni begunci (1992 - 1995).

kaznivo dejanje/leto	1992	1993	1994	1995	skupno
tatvina	10	4	6	2	22
vlom	10	9	3	12	34
odvzem/tatvina vozila	/	/	/	1	1
huda telesna poškodba	/	1	1	2	2
poškodovanje tuje stvari	1	3	2	2	8
goljufija	1	1	1	1	4
ponarejanje	/	/	2	2	4
kriva ovadba	/	1	/	/	1
prikrivanje	/	/	1	1	2
preprečitev uradnega dejanja	1	/	1	/	2
zanemarjanje otrok	/	/	1	1	2
SKUPAJ	23	19	18	24	84

Iz tabele št. 4 lahko vidimo, da prevladuje premoženjska kriminaliteta, sledi pa kriminaliteta z znaki nasilja. Številčno in vsebinsko pokazatelji kriminalitete beguncev niso zaskrbljujoči. Upoštevati je seveda treba značilnosti policijske statistike, ki je odvisna od pripravljenosti žrtev prijavljati kazniva dejanja in sposobnosti policije odkriti primere, ki niso pripisani nikomur (nerešeni primeri).

Tabela 5: Starost osumljencev.

Starost/leto	1992	1993	1994	1995	skupno	odstotek	kum. %
do 14	9	7	/	2	18	11.25	
15-17	24	30	12	24	90	56.25	67.50
18-21	1	5	6	4	16	10.00	77.50
22-30	4	5	8	3	20	12.50	90.00
31-50	2	2	7	3	14	8.75	98.75
nad 51	/	1	/	1	2	01.25	100.00
Skupno	40	50	33	37	160	100.00	

Iz zgornje tabele je razvidno, da je največ osumljencev storitve kaznivega dejanja med mladoletnimi begunci. Če temu dodamo še osebe, stare do 21 let, lahko ugotovimo, da malo več kot dve tretjini kaznivih dejanj, ki jih policisti pripisujejo beguncem, zagrešijo mladi begunci. Večine kaznivih dejanj so osumljeni moški. Struktura osumljencev se ujema tudi s strukturo običajnih osumljencev, le da je povprečna starost pri beguncih nekoliko nižja kot v nacionalnih statistikah o kriminaliteti⁶ (Felson, 1994).

4. Strah pred begunci

4.1. Metoda in instrumentarij, preučevani vzorec

Spomladi leta 2000 smo opravili pilotsko študijo o občutkih ogroženosti ljudi, ki živijo v neposredni bližini zbirnih centrov za begunce v Sloveniji. Podatke smo zbirali v Vidoncih (n=18), Ljubljani (n=14), Mariboru (n=19), Črnomlju (n=12), Novem mestu (n=17), Celju (n=17) in v Postojni (n=15). V raziskavi je sodelovalo 112 oseb, od katerih je bilo 56 žensk in 53 moških v starosti od 17 do 85 let. Osebe, sodelujoče v raziskavi, navajajo, da imajo največ stika z begunci iz Bosne in Herce-

⁶ Felson ugotavlja, da so žrtve in storilci (kriminalni par) nasilniške kriminalitete pripadniki iste družbene skupine, družbenega sloja ali starostne skupine.

govine, sledijo srečanja z osebami s Kosova in ostalimi begunci, ki jim ni mogoče pripisati države, iz katere prihajajo. Izobrazbena struktura preučevanih oseb je naslednja: osnovna šola 17, poklicna šola 18, srednja šola 41, višja šola 14 in fakultetna izobrazba 18. V mestu živi 50 oseb, v manjšem kraju 40 oseb, na vasi pa 18 oseb. Na zadnjem naslovu povprečno bivajo 24 let. 97 anketirancev še ni bilo žrtev kaznivih dejanj, 11 pa jih je utrpelo viktimizacijo (predvsem s premoženjskimi kaznivimi dejanji; tatvine, vlomi, ropi, tatvina vozila ipd.), 4 osebe niso navedle podatka o viktimizaciji v zadnjem letu.

Za potrebe raziskave je bil sestavljen anketni vprašalnik, ki je poleg demografskih podatkov vseboval še vprašanja o odnosu do begunccev, o okoliščinah, ki povzročajo občutke ogroženosti in o krajih, ki povzročajo občutke ogroženosti.

Sodelovanje v anketi je bilo prostovoljno, udeležencem pa je bila zagotovljena anonimnost.

4.2. Rezultati

Anketirane smo vprašali, v kolikšni meri nekateri prostori za njih osebno predstavljajo kraj, ki jim povzroča občutke ogroženosti oz. jih označujejo kot nevaren kraj. Podatki so predstavljeni v naslednji tabeli.

Tabela št. 6: V kolikšni meri so navedeni kraji vir nevarnosti?

Kraj	Ne	Da	Ne vem	Ni odgovora
Ulice	54 48.2%	45 38.4%	8 7.1%	7 6.3%
Trgovine	85 75.9%	8 7.1%	6 5.4%	13 11.6%
Gozdovi	55 49.1%	38 3.9%	7 6.5%	12 10.7%
Športna igrišča	74 66.1%	17 15.2%	7 6.2%	14 12.5%
Parkirišča	49 45.8%	44 39.5%	9 8.0%	10 8.9%
Okolica begunskih centrov	44 39.5%	42 37.5%	19 17.0%	7 6.5%

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da anketiranci kot najmanj ogrožujoč kraj opisujejo trgovine in športna igrišča, kot najbolj ogrožujoč pa ulico in parkirišča. Okolico begunskega centra so anketiranci uvrstili med tiste prostore, ki jih označujejo kot bolj nevarne. Slednje lahko pojasnimo s tem, da v Sloveniji velja stereotip, da so begunci in tujci vir ogrožanja, da so pogosto storilci kaznivih dejanj, zato ljudje tudi kraju, kjer prebivajo, dajejo negativen predznak. V nadaljevanju (tabela št. 6) so prikazani podatki o tem, kakšno mnenje imajo anketirani o beguncih in okoliščinah, ki se nanašajo nanje. Številka ena je pomenila, da se anketiranci s trditvijo nikakor ne strinjajo, številka pet pa, da se z napisano trditvijo močno strinjajo.

Tabela št. 7: Mnenje o beguncih.

Trditev	1 ☹	2	3 ☺	4	5 ☺	Aritm. sredina	S.D.
Kriminaliteta beguncev v SLO predstavlja velik problem			◆ ●			2.89	1.40
Begunci so v večini pošteni ljudje			◆ ●			3.00	1.27
Begunci so vir velikega števila problemov			◆		●	3.08	1.47
Begunci storijo več prestopkov kot drugi ljudje	●		◆			2.55	1.55
Begunci bodo bolj verjetno sorilci kaznivih dejanj od drugih ljudi	●		◆			2.58	1.39
Begunci ogrožajo mene in moje premoženje	●	◆				2.04	1.45
Na splošno zaupam beguncem	●		◆			2.65	1.45
Običajno se izogibam stikom z begunci			◆		●	3.09	1.59

Legenda: ☺ = se popolnoma strinjam
 ☹ = se sploh ne strinjam
 ◆ = aritmetična sredina
 ● = modus

V tabeli lahko opazimo nekaj zanimivih rezultatov. Čeprav večina anketiranih meni, da so begunci poštene ljudje, pa obenem menijo, da so begunci vir problemov v okolju ter da njihova kriminaliteta predstavlja velik problem v Sloveniji. Slednje še posebej velja, če namesto aritmetične sredine vzamemo kot mero srednje vrednosti modus, ki je pri tej trditvi najvišja možna vrednost (5). Čeprav anketiranci menijo, da begunci ne ogrožajo konkretno njihovega premoženja, pa verjamejo, da so begunci bolj verjetno storilci kaznivih dejanj kot drugi prebivalci, na splošno ne zaupajo beguncem, predvsem pa se izogibajo stikom z njimi.

V naslednji tabeli so predstavljeni rezultati odgovorov na vprašanje, katere okoliščine bi anketiranci označili kot tiste, ki pri njih vzbujajo občutek ogroženosti. Pri vsakem opisu so lahko svoj odgovor označili ne petstopenjski lestvici, pri čemer je številka ena označevala tisto stanje, ki pri anketirancih vzbuja občutek ogroženosti, številka pet pa stanje brez občutka ogroženosti.

Tabela št. 8: Občutki ogroženosti oseb, ki živijo v neposredni bližini begunskih centrov.

Opis	1 ☹	2	3	4	5 ☺	Aritm. sred.	S.D.
Zvečer ste sami. Pozno je. Nekdo zvoní, vi pa ne pričakujete nikogar.			◆ ●			2.97	1.08
Nekega večera nesete smeti v kontejner. Ob tem vidite dva moška, ki gresta mimo parkiranega avtomobila. Ko opazita, da ju gledate, stopita proti vam.		◆ ●				2.51	0.82
Povabili so vas na zabavo v soseski, ki je ne poznate dobro. Zgodaj večer se odpravite tja z avtobusom. Ko izstopite, morate do kraja zabave še nekaj časa hoditi. Nenadoma ugotovite, da ste se izgubili in opazite, da za vami hodi skupina		◆ ●				1.82	0.81

mladostnikov, ki dajejo neprijetne pripombe o vas.						
Nekega popoldneva stojite na avtobusnem postajališču, ko pride mimo skupina 15-16 letnikov. Pričnejo brcati stebre avtobusnega postajališča in risati grafite.		◆ ●			2.45	0.94
V vašem kraju so nastanili večje število begunskih družin. Čez dan se begunski otroci in mladostniki igrajo na igrišču, kjer se igrajo tudi vaši otroci.			◆	●	5.57	1.05
V vašem kraju so nastanili večje število beguncev. Ko greste zvečer ven na sprehod, greste tudi mimo begunskega centra, kjer toji skupina beguncev. Ko se jim približate, vas ogovorijo.			◆	●	5.57	1.15

Legenda: ☺ = pučutim se zelo varno
 ☹ = pučutim se zelo ogroženo
 ◆ = aritmetična sredina
 ● = modus

V nasprotju s prejšnjimi rezultati pa iz zgornje tabele vidimo, da begunci in begunski centri pri anketirancih ne vzbujajo visoke stopnje občutka ogroženosti, saj so pri odgovorih, kjer smo opisali situacije, ki vključujejo begunce, označili, da se počutijo razmeroma varne. Rezultati kažejo, da begunci prebivalcem v okolici begunskih centrov ne pomenijo vira ogrožanja. To velja tako za dejansko ogrožanje (begunci niso pogosto storilci kaznivih dejanj) kot za občutek ogroženosti, saj rezultati v zgornji tabeli kažejo, da so anketiranci situacije, v katerih nastopajo begunci, ocenili kot najmanj ogrožujoče.

5. Glavne ugotovitve prispevka

Izsledke analize policijske statistike in pilotske raziskave o občutkih ogroženosti od begunske populacije bi lahko strnili v nekaj ugotovitev:

- (a) V nasprotju z uveljavljenim javnim mnenjem o tujcih in beguncih kot kriminogeni populaciji, govorijo policijski statistični podatki o osumljenih tujcih in predvsem osumljenih beguncih za storitev kaznivega dejanja o dokaj nizki stopnji (znane) kriminalitete med tujci, še posebej pa med begunci. Ugotovili smo, da so begunci redko osumljeni kaznivih dejanj, če pa že storijo kaznivo dejanje, so to premoženjska dejanja. Postavlja se vprašanje, ali je mogoče tudi tovrstno kriminalno dejavnost preprečevati? Čeprav ni empiričnih dokazov, pa je odgovor verjetno lahko iskati tudi v smeri ureditve delovnega statusa beguncev. Osebe, ki so zaposlene, po navadi niso kriminalno dejavne. Če država težje upravlja z brezposelnostjo v celotni populaciji, pa je verjetno mogoče del kriminalitete beguncev preprečiti z vključitvijo beguncev v delovno populacijo, kar v tem trenutku zaradi statusa osebe z začasnim zatočiščem ni urejeno v zadostni meri.
- (b) Večina osumljencev kaznivih dejanj je mlajša. K upravljanju kriminalitete mladih bi poleg prej opisane dejavnosti lahko verjetno pripomogli tudi drugi varovalni dejavniki, ki prispevajo k integraciji begunske populacije v okolje, kjer bivajo. Sem spadajo urejeno šolanje mladih beguncev, socialno skrbstvo in psiho-socialna pomoč ter predvsem ustrezna ureditev bivalnih razmer begunjske populacije, ki naj ne bi bila getoizirana in s tem dejansko, pa tudi simbolno, potisnjena na družbeno margino.
- (c) Raziskava o občutkih ogroženosti je pokazala dva zanimiva podatka: med prebivalci še vedno obstaja stereotip o tujcih in beguncih kot o viru težav, tudi kriminalnih. K temu je potrebno dodati tudi vedenjsko komponento sodelujočih v raziskavi, ki se trudijo izogibati stikom z begunci. Vprašanje medsebojne komunikacije, spoznavanja in razumevanja je tisto področje, ki bi mu posamezniki in organizacije, ki delujejo na področju dela z begunci, morali nameniti več pozornosti. Ko sta Pagon in Lobnikar (1999) preučevala odnos policistov do beguncev, sta ugotovila, da več ko imajo policisti stikov z begunci, boljše mnenje imajo o njih. Če to velja za policiste, lahko velja tudi za druge prebivalce Slovenije, pri čemer avtorja vidiva veliko vlogo v delu nevladnih organizacij, ki delujejo na področju dela z begunci. Medsebojno poznavanje in razumevanje bi verjetno odpravila strah pred tujci in begunci, ki izvira iz ksenofobije in neofobije.

(d) Begunci niso vir ogrožanja. Posamezniki, ki so sodelovali v raziskavi, imajo stike z begunci, saj živijo v neposredni bližini zbirnih centrov. Srečevanje z begunci za te ljudi ni vir občutka ogroženosti. In če se naveževa na prejšnjo točko, velja to spoznanje razširiti tudi v širši javnosti. Ko se nečesa ne bojiš več, začneš to spoznavati. In ko nekaj dobro poznaš, te to ne ogroža več. Kar velja tudi za odnos med prebivalci Slovenije in populacijo, ki je v Sloveniji poiskala pribežališče pred vojno nevarnostjo.

6. Literatura

Albrecht, H. J. (1996). Ethnic Minorities and Crime - the Construction of Foreigners' Crime in the Federal Republic of Germany. V: *Immigrant Delinquency*. Brussels: European Commission, s. 85-102.

Dal Lago, A. (1996). Migrant Insertion in the Informal Economy, Deviant Behaviour and the Impact on Receiving Societies. V: *Immigrant Delinquency*. Brussels: European Commission, s.51-50.

Felson, M. (1994). *Crime and Everyday Life, Insights and Implications for Society*. London: Pine Forges Press.

Ignjatović, D. (1996). *Kriminologija*. Beograd: Nomos.

Kanduč, Z., Meško, G. (1996). Poročilo z evropske konference Kriminaliteta in družbeni red v Evropi, Manchester, 7.-10. September 1996. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 47(4), str.415-420.

Karydis, V. (1996). Criminality of Migrants in Greece. V: *Immigrant Delinquency*. Brussels: European Commission, s.225-250.

Malešič, M.; Pagon, M. & Lobnikar, B. (2000). Policija in begunci ter prosilci za azil. V: Pagon, M. (ured.): *Dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, str. 609-612.

Masters, R., Roberson, C. (1990). *Inside Criminology*. Engelwood, New Jersey: Prentice Hall.

Milutinović, M. (1981). *Kriminologija*. Beograd: Savremena administracija.

Pagon, M.; Lobnikar, B. (1999). Stališča do beguncev z ozemlja bivše Jugoslavije: primerjava med policisti, socialnimi delavci in prostovoljci nevladnih organizacij. *Varstvoslovje*, 1(2).

Sterle, J. (1995). *Delinkventnost tujcev v Sloveniji v letih 1993-1994*. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve R Slovenije.

Šakić, V. (1991). Pregled važnijih teorija kriminalnog ponašanja. *Penološke teme, 1-4*, str.1-46.

Šeparović, Z.(1981). *Kriminologija i socijalna patologija*. Zagreb: PFZ.

Thornton, W.E., Voigt, L. (1992). *Delinquency and Justice*. New York, St. Louis, London: Mc. Graw Hill, str.107-200.

Izvirni znanstveni članek, prejet junija 2000.